

THE CONSTITUTIONAL POWERS OF THE HIGHEST STATE AUTHORITY IN THE ECONOMIC SPHERE

Zadykhaylo D. D.

This article dedicated of constitutional authority of State bodies in sphere of economy. In article also contain analysis of economy function of the State and it constitutional regulation.

Key words: *economy functions of the State, Parliament of Ukraine, President of Ukraine, Constitutional authority.*

УДК 346:796-799

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ ФІЗКУЛЬТУРИ І СПОРТУ: ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

*Л. І. Заїченко, здобувач
Національний університет
«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*

Розглянуто питання правового регулювання відносин фізичної культури і спорту, становлення спортивного права, визначено структуру його предмету.

Ключові слова: *спорт, фізична культура, спортивне право.*

Постановка проблеми. Оцінюючи зміст чинного Закону України «Про фізичну культуру і спорт», слід визнати, що він може слугувати базою для початку кодифікаційної роботи у цій сфері з урахуванням того, що в ньому залишені невизначеними, неврегульованими інститути відносин спортивної і фізкультурної діяльності. Таким чином, модернізація Закону України «Про фізичну культуру і спорт», тим більше в напрямі надання йому ознак та властивостей кодифікації, вимагає ґрунтовних юридично-технічних напрацювань, що мають базуватися на сучасній практиці реалізації спортивних відносин і в першу чергу враховуючи їх господарсько-правовий компонент. У цій справі важливого значення набуває також наукове прогнозування подальшої динаміки розвитку спортивних відносин і в першу чергу з огляду на їх перспективу найближчих десяти років.

Якщо сприймати цей Закон України з позиції існуючої вітчизняної традиції кодифікації законодавства, стає зрозумілим, що законодавцю необхідно посилити саме глибину та деталізацію регламентації основних типів відповідних суспільних відносин. Отже, кодифікація законодавчого регулювання фізкультурно-спортивних відносин може слугувати одним із засобів модернізації фізкультурно-спортивного законодавства. Цікаво, що і у Російській Федерації активно обговорюється створення проекту федерального закону «про спортивну підготовку». Його зміст охоплює низку положень, що стосуються основних понять, основи державної політики у цій сфері, перелік суб'єктів спортивної підготовки, її форм, забезпечення тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначені питання залишаються поки що недостатньо розкритими, незважаючи на їх актуальність. Разом з тим окремі аспекти названої проблематики зачіпають у своїх працях, зокрема, О. Заярний [1] та С. В. Васильєв [2].

Формування цілей. Метою статті є визначення сучасних актуальних завдань законодавчої політики держави у сфері правового регулювання спортивної і фізкультурної діяльності, включаючи аналіз питання щодо інституціалізації спортивного права та законодавства як окремої галузі.

Виклад основного матеріалу. Спорт є органічною частиною фізичної культури, особливою сферою виявлення та уніфікованого порівняння досягнень людей у певних видах фізичних вправ, технічного, інтелектуального та іншої підготовки шляхом змагальної діяльності.

Соціальна цінність спорту визначається його дійовим стимулюючим впливом на поширення фізичної культури серед різних верств населення. Тому держава повинна фінансувати, стимулювати та всебічно приділяти значну увагу розвитку фізичної культури і спорту серед населення.

Фізична культура і спорт — це галузь, перед якою стоїть низка завдань, основними з яких є постійне підвищення рівня здоров'я, фізичного та духовного розвитку населення, сприяння економічному і соціальному прогресу суспільства, а також утвердження міжнародного авторитету України у світовому співтоваристві.

Незважаючи на сталий розвиток ринкової системи господарювання, фінансова політика держави у галузі фізичної культури і спорту не сприяє її динамічному розвитку.

Закон України «Про фізичну культуру і спорт» фактично є єдиним джерелом законодавчого регулювання фізкультурно-спортивних відносин в Україні за умови, що усі інші нормативно-правові акти повинні бути з ним змістовно узгодженими. Слід зазначити, що прийнятий він був у 1994 р., але протягом усього часу постійно вдосконалювався. Особливих змін він зазнав у 1999, 2000, 2001, 2004, 2005, 2006, 2007, 2009, 2010 та 2011 роках, що, у свою чергу,

свідчить про високу суспільну актуальність сфери відносин фізкультури і спорту, а також про усвідомлення цього законодавцем та прагнення постійного вдосконалення законодавчої бази.

Цікаво, що зазначений Закон структурно має загальну частину (положення), яка містить термінологію, засади державної політики у сфері фізичної культури і спорту та джерела законодавчого регулювання тощо, а також умовно особливу частину, що, у свою чергу, передбачає, зокрема, визначення кола суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, змістовно містить відокремлення відносин фізичної культури від спорту, питання організації, фінансування, міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури і спорту тощо.

Таким чином, цей напрям подальшого розвитку законодавства у фізкультурно-спортивній сфері не є випадковим. Усі інші відносини в цій сфері логічно можуть бути врегульованими за допомогою прийняття указів Президента, постанов Кабінету Міністрів України та ін.

Слід зазначити, що важливим правовим джерелом впливу на фізкультурно-спортивні відносини є Державна програма розвитку фізичної культури і спорту від 15 листопада 2006 р. № 1594. За своїм призначенням вона є алгоритмом реалізації державної політики у сфері фізкультурно-спортивної діяльності. Аналіз законодавства у названій сфері свідчить про наявність досить масштабного конгломерату правових норм, зокрема внутрішніх правил, положень, які цілком не належать до жодного з механізмів правового регулювання: господарського, конституційного, адміністративного, трудового та цивільного права. Так, предметом регулювання окремих з них є, зокрема, правила прийому до спортивних клубів та федерацій, регламенти спортивних змагань, правила трансферу гравців, антидопінгове законодавство, законодавство про спортивні третейські суди тощо. Особливість таких норм полягає у встановленні спеціальних вимог до спортивних клубів, професійних спортсменів тощо.

Спортивне право можна визначити як міжгалузевий за природою нормативно-правовий комплекс норм, призначений для регулювання специфічної сфери суспільних відносин, що виникають у процесі організації та здійснення спортивної і фізкультурної діяльності, а також щодо реалізації в цій сфері політики органами публічної влади України. Слід погодитися з думкою Д. Задихайла, за якою інтеграція нормативного матеріалу, незважаючи навіть на його предметно-галузеве розмежування, призначена забезпечити системний, потенційно синергетичний характер правового регулювання, визначаючи параметри макрорівневого масштабу суспільних процесів. Такій інтеграції, інтегративній систематизації норм права має кореспондувати відповідний макрооб'єкт у системі суспільних відносин. Особливої актуалізації така предметна інтеграція різногалузевого нормативного матеріалу набуває

за умови наявної суспільно-політичної гостроти щодо відповідного комплексу суспільних відносин, що створює необхідність формування самостійної та виразної політики держави у цій сфері. У свою чергу реалізація такої політики вимагає активізації керуючого впливу держави щодо відповідного об'єкта управління. Отже, міжгалузева інтеграція може бути визначена як систематизація нормативно-правового масиву, що спрямована на забезпечення повноти та ефективності реалізації політики держави у визначеній сфері суспільних відносин шляхом необхідної для цього його функціональної структурованості, формування спільних цілей і такого, що відповідає їм, комплексу правових засобів [3, с. 214–215].

Отже, в межах предмета регулювання спортивного права можна виділити декілька типів правовідносин, що складаються у процесі реалізації громадянами прав на заняття спортом, формування спортивних організацій, проведення фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів, а саме:

- правовідносини щодо створення та функціонування спортивних і фізкультурних організацій;
- правовідносини, пов'язані з розробленням, запровадженням та застосуванням внутрішніх спортивних регламентів, правил та процедур;
- правовідносини щодо здійснення державного контролю за дотриманням установлених нормативних приписів у галузі спорту та застосування встановлених санкцій;
- відносини реалізації фізкультури і спортивної діяльності на громадських та господарсько-правових засадах;
- відносини, пов'язані з участю спортсменів у спортивних заходах і спортивних організаціях;
- відносини, пов'язані з державним фінансуванням спортивної і фізкультурної діяльності, виходячи з їх суттєвого публічного значення.

Спираючись на юридичні підстави виникнення спортивних правовідносин, суб'єктний склад цих відносин, спосіб взаємодії між ними, можна припустити, що і метод правового регулювання спортивного права має комплексний характер. Таким чином, до природи методу правового регулювання спортивних відносин повинні включатися як імперативні, так і диспозитивні способи та прийоми впливу норм права на визначені правовідносини. Цей характер у свою чергу визначається складним комплексом приватних і публічних інтересів, що досить сильно пов'язані і зумовлюють одне одного у сфері спорту. Таке розуміння методу правового регулювання спортивного права забезпечує можливість об'єднання різного за природою нормативного матеріалу в єдиній системі, включаючи владні приписи органів держави щодо організації і проведення спортивних заходів і в той же час встановлення сфери договірних відносин там, де такі правові засади підлягають застосуванню.

Ключова діюча особа сфери фізичної культури і спорту — спортивна організація в контексті цивільно-правового регулювання як юридична особа, що має відокремлене майно, може від свого імені набувати майнові та особисті немайнові права і мати обов'язки, бути позивачем і відповідачем у суді тощо. Як юридична особа спортивна організація може бути створена як громадська організація, що згідно зі ст. 1 Закону України «Про громадські об'єднання» є громадським об'єднанням, засновниками та членами якого є фізичні особи [4].

Ці організації — громадські або господарські — можуть у свою чергу об'єднуватись у спортивні федерації. Разом з тим послуги у сфері спорту і фізичної культури можуть набувати комерційного характеру, бути об'єктом підприємницької діяльності, а отже, передбачати створення суб'єктів спортивної і фізкультурної діяльності у формі господарських організацій в різних організаційно-правових формах, що можуть створюватись у формі підприємств, заснованих на різних формах власності, на унітарних або корпоративних засадах.

Таким чином, на нашу думку, основними суб'єктами сфери фізичної культури і спорту мають стати спортивні клуби, що можуть бути за своєю організаційно-правовою формою підприємствами або громадськими організаціями щодо здійснення ними комерційної діяльності, комерціалізації спортивних послуг. Окреме місце в системі суб'єктів спортивної та фізкультурної діяльності посідає спортсмен-професіонал, який, на наш погляд, має реалізувати свою професійну правоздатність у формі приватного підприємця. Спортсмен також може мати трудові відносини з тренерами, лікарями тощо, а також надавати відповідні спортивні послуги. Слід зазначити, що значна частина відносин у сфері спорту і фізичної культури являє собою суцільну прогалину в національному законодавстві. В той же час здійснення спортивної і фізкультурної діяльності отримало досить глибоку диференціацію відповідно до її умов, видів послуг, суб'єктного складу тощо.

Діяльність у сфері фізичної культури і спорту включає організацію та проведення спортивних заходів просто неба або в закритому приміщенні для професіоналів та аматорів. Заходи проводяться організаціями, що мають чи не мають власні спортивні об'єкти: футбольними, плавальними клубами, клубами любителів гри в кеглі, гольф-клубами, клубами боротьби, боксерськими, оздоровчими клубами або клубами культуризму, асоціаціями для занять зимовими видами спорту, клубами настільних ігор (шахів, шашок, доміно тощо), легкоатлетичними та стрілецькими клубами — діяльність зі сприяння та підготовки спортивних заходів — діяльність самостійних професійних спортсменів та атлетів, суддів, хронометристів, інструкторів, тренерів, спортивних викладачів тощо — діяльність навчально-тренувальних

центрів та баз, спортивних таборів з підготовки спортсменів до змагань з різних видів спорту, дитячих спортивних шкіл, шкіл вищої спортивної майстерності, шкіл олімпійського резерву та ін. Цей підклас не включає: прокат спортивного інвентарю, діяльність парків відпочинку та пляжів. Отже, можна визначити наявність адміністративного права, оскільки проведення змагань, є діяльністю, що включає регулювання суспільних відносин, які виникають у процесі виконавчо-розпорядчої діяльності.

Безперечним є те, що названа діяльність, а по суті сегмент суспільних відносин містить значний компонент публічних інтересів: здоров'я нації, трудова спроможність, здатність виконувати функції, що вимагають особливих фізичних можливостей людини, резистентність населення щодо окремих хвороб, забезпечення відповідних умов проведення масових спортивних заходів тощо.

Політика держави у цій сфері здійснювалась органом виконавчої влади, тобто Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України, реорганізація якого з черговим виділенням із його складу окремої Служби молоді та спорту свідчить про існуючу високу актуальність спорту як об'єкта державного управління. Засобами регулювання спортивної діяльності є фінансування за рахунок державних коштів. Відповідно до Закону України «Про фізичну культуру і спорт» держава регулює відносини у сфері фізичної культури і спорту шляхом формування державної політики у цій сфері, створення відповідних державних органів, фінансового, матеріально-технічного, кадрового, інформаційного, нормативно-правового та іншого забезпечення розвитку фізичної культури і спорту, а також визнання широкого самодіяльного статусу фізкультурно-спортивного руху в Україні і комплексної взаємодії державних органів з громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості. Держава визнає і всебічно підтримує олімпійський рух в Україні, діяльність всеукраїнських фізкультурно-спортивних товариств, національних спортивних федерацій, інших громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості.

Слід зазначити, що за рахунок коштів Державного бюджету фінансуються:

- а) державні програми підготовки резерву і складу національних команд та забезпечення їх участі у змаганнях державного і міжнародного значення;
- б) державні програми з інвалідного спорту та реабілітації;
- в) державні програми фізкультурно-спортивної спрямованості.

У той же час розподіл сфер комерційної та громадської спортивно-фізкультурної діяльності та відповідно джерел їх законодавчого фінансування не є остаточного вирішенням питанням. За рахунок коштів місцевих бюджетів фінансуються видатки державних програм розвитку фізичної культури і

спорту: утримання та навчально-тренувальна робота дитячо-юнацьких спортивних шкіл усіх типів (крім шкіл республіканського Автономної Республіки Крим і обласного значення), заходи з фізичної культури і спорту та фінансова підтримка організацій фізкультурно-спортивної спрямованості і спортивних споруд місцевого значення.

Цікавим є той факт, що у ст. 38 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» йдеться про професійний спорт, що є комерційним напрямом діяльності у спорті, пов'язаний з підготовкою та проведенням видовищних спортивних заходів з підготовки та проведення видовищних спортивних заходів на високому рівні з метою отримання прибутку. Діяльність, що проводиться ними, є основним джерелом їх доходів, що відповідає цьому Закону, Кодексу законів про працю України, Господарському кодексу України та іншим нормативно-правовим актам тощо. У тій самій статті є визначення спортсмена-професіонала: він набуває такого статусу з моменту укладення контракту з відповідними суб'єктами сфери фізичної культури і спорту про участь у змаганнях серед спортсменів-професіоналів [5].

Не менш важливим питанням удосконалення законодавства про фізкультуру і спорт є визначення власне фізичної культури. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» визначає її як діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямовану на забезпечення рухової активності людей з метою їх гармонійного, передусім фізичного, розвитку та ведення здорового способу життя. Фізична культура має такі напрями: фізичне виховання різних груп населення, масовий спорт, фізкультурно-спортивна реабілітація (ч. 1., ст. 1 ЗУ).

Висновки. Кодифікація законодавчого регулювання фізкультурно-спортивних відносин може слугувати одним із засобів модернізації фізкультурно-спортивного законодавства.

Спортивне право можна визначити як міжгалузевий за природою нормативно-правовий комплекс норм, призначений регулюванню специфічної сфери суспільних відносин, що виникають у процесі організації та здійснення спортивної і фізкультурної діяльності, а також щодо реалізації в цій сфері політики органами публічної влади України.

Спираючись на юридичні підстави виникнення спортивних правовідносин, суб'єктний склад цих відносин, спосіб взаємодії між ними, можна припустити, що і метод правового регулювання спортивного права має комплексний характер.

Основними суб'єктами сфери фізичної культури і спорту мають стати спортивні клуби, що можуть бути за своєю організаційно-правовою формою підприємствами або громадськими організаціями.

Окреме місце в системі суб'єктів спортивної і фізкультурної діяльності посідає спортсмен-професіонал, який, на нашу думку, має реалізовувати свою професійну правоздатність у формі приватного підприємця.

Розподіл сфер комерційної і громадської спортивно-фізкультурної діяльності та відповідно джерел їх фінансування законодавчого не є остаточно вирішеним питанням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Заярний О. Суб'єкти спортивних правовідносин / О. Заярний // Юрид. вісн. України. — 2011. — № 52. — С. 110.
2. Васильев С. В. Особенности трудового договора профессиональных спортсменов и рассмотрение споров в области профессионального спорта: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / С. В. Васильев. — М., 2006. — 18 с.
3. Задихайло Д. В. Економічна система як органічний об'єкт законодавчого забезпечення / Д. В. Задихайло // Вісн. акад. прав. наук України. — 2012. — № 4. — С. 214, 215.
4. Про громадські об'єднання : Закон України // Відом. Верхов. Ради України. — 2013. — № 1. — С. 1.
5. Про фізичну культуру і спорт : Закон України // Відом. Верхов. Ради України. — 2008. — № 3808-ХІІ. — Ст. 38.

МОДЕРНИЗАЦИЯ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА УКРАИНЫ В СФЕРЕ ФИЗКУЛЬТУРЫ И СПОРТА: ХОЗЯЙСТВЕННО-ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ

Заиченко Л. И.

Рассмотрено вопросы правового регулирования отношений физической культуры и спорта, становление спортивного права, определено структуры его предмета.

Ключевые слова: спорт, физическая культура, спортивное право.

MODERNISATION OF LEGISLATION OF UKRAINE IN THE FIELD OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORT: ECONOMIC-LEGAL ASPECTS

Zaichenko L. I.

The article is sanctified to the questions of the legal adjusting of relations of physical culture and sport, becoming of sporting law, determination of structure of his object.

Key words: sport, physical culture, sporting law.